

только не так, как прежде. Лично автору трудно понять, зачем разрушать то, что может с успехом работать в идеологии, образовании, культуре в назидание потомкам. Трижды прав был выдающийся писатель и литературный критик Аполлон Григорьев: «Ничего не боялся я столько, как жить в городе без истории, преданий, памятников».

Исчезают имена, стираются названия улиц, погружается в Лету старый Александровск. Проходя по улицам современного Запорож्या мимо неисчислимых банков, зеркальных витрин, «shopов» и «butиков», рекламных огней казино и залов игровых автоматов, вкушая чизбургеры и гамбургеры о чем расскажем своим детям и внукам, о какой Истории?!

ЛИТЕРАТУРА

1. Афанасьев-Чужбинский А. Поездка в Южную Россию: в 2 ч. Ч. 1. Очерк Днепра. – СПб., 1863. – 224 с.
2. Драгоманов М. П. Літературно-публіцистичні праці: у 2 т. Т. 1: Автобіографічний нарис. – К.: Наукова думка, 1970. – 531с.
3. Трифонов Ю. В. Роман с историей / Ю. В. Трифонов// Вопросы литературы, - 1982. - №5. – С. 66-72.
4. Трифонов Ю. В. Сочинения: в 4 т. Т. 4: Нечаев, Верховенский и другие. – М.: Худож. лит., 1986. – 603с.
5. Трифонов Ю. В. Сочинения: в 4 т. Т. 3: Нетерпение: роман. – М.: Худож. лит., 1986. – 607с.

УДК 811.161.2'366.5

ГРАМАТИЧНА ТРАНСПОЗИЦІЯ В МЕЖАХ КАТЕГОРІЇ РОДУ ЯК ВІДОБРАЖЕННЯ ГЕНДЕРНИХ СТЕРЕОТИПІВ

Назаренко І.О., здобувач

Запорізький національний університет

У статті розглядається проблема відображення гендерних стереотипів на мовному рівні через призму транспозиційних змін у межах граматичної категорії роду. Ідеться про основні лексико-семантичні групи репрезентованих словоформ, взаємозалежність граматичного й семантичного компонентів значень розглянутих транспозитів, їх зв'язок із контекстом, особливості мовностильового вживання.
Ключові слова: гендерний стереотип, категорія роду, чоловічий рід, жіночий рід, граматична транспозиція.

Назаренко І.А. ГРАММАТИЧЕСКАЯ ТРАНСПОЗИЦИЯ НА УРОВНЕ КАТЕГОРИИ РОДА КАК ОТОБРАЖЕНИЕ ГЕНДЕРНЫХ СТЕРЕОТИПОВ / Запорожский национальный университет, Украина.

В статье рассматривается проблема отображения гендерных стереотипов на языковом уровне с точки зрения транспозиционных изменений в пределах грамматической категории рода. Исследуются основные лексико-семантические группы представленных словоформ, взаимозависимость грамматического и семантического компонентов значений указанных транспозитов, их связь с контекстом, особенности речевого и стилистического употребления.
Ключевые слова: гендерный стереотип, категория рода, мужской род, женский род, грамматическая транспозиция.

Nazarenko I.O. GRAMMATICAL TRANSPOSITION WITHIN THE LIMITS OF CATEGORY OF GENDER HOW REFLECTION OF GENDER STEREOTYPES / Zaporizhzhya National University, Ukraine

The author researches into the issues of gender stereotypes is considered at linguistic level through the prism of transposition changes within the limits of grammatical category of gender. The article is about the basic lexical and semantic groups of the represented word-parts, interdependence of grammatical and semantic meanings of transpositions, correlation with a context, features of the linguistic and stylistic use.
Key words: gender stereotype, category of gender, feminine, masculine, grammatical transposition|.

Сучасна лінгвістика відзначається антропоцентричністю – об'єктом вивчення стає насамперед людина як носій мови. Звідси – актуальність досліджень у межах соціолінгвістики, психолінгвістики, лінгвокультурології. Особливу увагу науковців привертає вивчення гендерного феномена. Хоча гендер не є власне мовною категорією, різнорівневий лінгвістичний аналіз дозволяє пояснити окремі питання,

пов'язані з вивченням культурологічної репрезентації статі, адже «людська свідомість є гендерно детермінованою, що виявляється в гендерній маркованості мислення, мови та мовлення» [1, с.49].

У сучасному мовознавстві виокремлюються такі основні напрями розвитку лінгвістичної гендерології (або гендерної лінгвістики): соціо- та психолінгвістичний, лінгвокультурологічний, комунікативно-дискурсивний. Основними проблемами, які потребують вирішення, є питання функцій гендерної метафори, якісні та кількісні зміни мови під впливом утвердження соціальної рівноправності для представників обох статей, феміністичного руху. Важливим чинником, крім названих, є також нові досягнення науки, що безпосередньо стосуються гендерної сфери, як-от: клонування, репродукція, загальна тенденція до екстракорпорального дітонародження, операції зі зміни статі тощо, тому постає проблема й мовної ідентифікації подібних явищ, наприклад: *Свіжоспечений «тато-мам»* [жінка, яка перенесла в минулому операцію зі зміни статі, народила дитину] *выглядал втомленим і виснаженим...* (Степаняк, с.5); *Майбутній «мам» перестав пити гормональні препарати..., відновив певні жіночі функції організму* (Степаняк, с.5); ... *про унікального «містера маму» розповіла в своєму ток-шоу Опра Уінфрі...* (Степаняк, с.5). Питання зв'язку між граматичною категорією роду та позалінгвальною категорією статі в різних мовно-культурних середовищах, суспільствах розглянуте досить докладно [2 – 7], при цьому неодноразово порушувалася проблема стереотипів фемінності й маскулінності.

Проблема гендерних стереотипів досліджується сучасними науковцями на кількох рівнях – соціологічному, культурологічному, філософському, психологічному, лінгвістичному тощо. Стереотипи, у тому числі й гендерні, виконують важливі функції в міжособистісному спілкуванні, зокрема захищають колективні цінності й надбання, вказують на когнітивну та міжгрупову диференціацію, відображають особливості соціальних відносин, пояснюють їх та певною мірою виправдовують і захищають, сприяють «збереженню й трансляції культурно-історичного досвіду» [8, с. 10]. Окремі мовні одиниці та факти можуть опосередковано виявляти особливості гендерного стереотипу як соціального явища, як-от: здатність до схематизації, узагальнення, генералізації, «поляризування якостей людини і жорстка фіксованість такої полярної дихотомії» [9]. Гендерні стереотипи, відображені в мовленні, фіксуються на різних рівнях: лексичному (зокрема ономастичному), морфологічному (ідеться насамперед про категорію роду), синтаксичному, контекстуально-ситуативному.

Отже, за традиційними уявленнями, чоловіки є втіленням благородства, глибокодумності, здатності долати труднощі, принциповості, працелюбності, абстрактного мислення; жінки уособлюють красу, чутливість, скромність, співчутливість, добросердечність, співпереживання, доброзичливість, приємність, прихильність тощо [10, с. 233]. Таким чином, окремими гендерологами робляться висновки, що жінка «очевидно програє чоловікові в розумових якостях, проте безперечно виграє у сфері почуттів» [11, с. 168]. Такі стереотипи настільки міцно ввійшли у свідомість сучасних мовців, що навіть при характеристиці видатних представниць жіночої статі абсолютно безпідставно робиться посилання нібито на суто чоловічі моральні якості, наприклад: *Поетичний голос Ліни Костенко – це чоловіча мужність вустах жінки...* (Сизова, с. 45). Відомими є слова І.Франка про Лесю Українку як про «чи не єдиного чоловіка в українській літературі» (Франко, с.266), цей вислів досить часто тиражується щодо інших громадських діячок, наприклад: *Дослідниця, аналізуючи медійний дискурс, наводить їх [стереотипних іміджевих портретів Юлії Тимошенко] довжелезний перелік: «залізна леді», «Геркулес у спідниці»..., «єдиний чоловік в українському парламенті»...* (Філоненко, с.67). Чоловік по відношенню до жінки часто виступає еталоном, взірцем досягнень у певних галузях, царинах життя, що, зокрема, фіксується у фразеологічних конструкціях, які містять компонент ... у спідниці, як у вищенаведеному прикладі або: *Справу Сергія продовжує «Бубка в спідниці» – росіянка Олена Ісінбаєва* (Куш, с.14). У той же час перенесення жіночих психологічних та поведінкових ознак на чоловіка однозначно сприймається як принизливе, у кращому разі відображає поблагливе ставлення до об'єкта мовлення. Заперечення коректності подібних висловлювань не є метою власне мовного дослідження. Основне завдання цієї розвідки – з'ясувати, як подібні гендерні стереотипи фіксуються в мові, зокрема на граматичному рівні, яким чином вони культивуються в художній літературі (адже вона віддзеркалює і водночас формує суспільну думку), виявити тенденцію до змін у лінгвальної площині.

Найвиразнішим мовленнєвим свідченням гендерної поляризації є граматична категорія роду, яка тісно пов'язана, насамперед, з ознаками статі та недорослості. Тому в назвах істот форма роду мотивована об'єктивним поділом осіб, тварин за статтю (зрідка – віком) та виступає як семантико-граматична категорія. У назвах неістот категорія роду є формально-граматичною, оскільки наявність форми роду зазначених номенів пояснюється психолінгвістичними чинниками та давніми язичницькими уявленнями про світ. Таким чином, виникає поняття семантичних та асемантичних форм роду [6, с.50; 12, с.484].

Із точки зору ономастології щодо назв осіб є три принципи родової ідентифікації: власне лексичний (назви осіб за статтю, утворені від різних основ: *хлопець – дівчина, дід – баба, син – донька*); лексико-словотвірний (назви осіб жіночої статі, утворені суфіксальним способом від іменників чоловічого роду: *співак – співачка, кравець – кравчиня, поет – поетеса*; поодинокі назви осіб чоловічої статі, утворені безафіксом способом від відповідних іменників жіночого роду: *доярка – дояр*); аналітичний

(контекстуальний), або синтаксично-узгоджувальний (належність особи до статі визначається за допомогою словоформ, які узгоджуються з іменником: *Наш староста зібрав залікові книжки; Класний керівник п'ятого класу – колишня випускниця нашої школи*); комунікативно-прагматичний [13, с.20]: *Ну і сім'я: чоловік – нероба, а жінка – ледащо.*

Для іменників, що називають особу, ознака статі є первинною в семному полі і виконує роль «семантичного модифікатора основного елемента значення» [14, с.59], що регулює виникнення вторинних функцій, периферійних сем грамам чоловічого та жіночого роду й зумовлює граматичні транспозиційні зміни. В українській мові граматична транспозиція в межах розгляданої категорії відбувається шляхом накладання й заміщення, наприклад, грамам жіночого роду грамами чоловічого або середнього родів, що знаходяться в периферійній зоні значеннєвого поля. Таким чином відбувається зміна звичного контекстуального оточення грамами та прагматично-ситуативних настанов висловлювання. Це призводить до зіткнення граматичного значення форми і граматичного значення контексту. А отже, змінюється внутрішня природа мовного знака, який «обростає» новими семантичними, граматичними або стилістичними (іноді одночасно тими й іншими) значеннями.

Грама чоловічого роду іменника є центральною [15, с.86] морфологічної категорії роду. Форми чоловічого роду є твірними основами для утворення корелятивних пар жіночого роду на позначення істот: *гімнаст – гімнастка, пророк – пророчиця, авантюрист – авантюристка, кріль – кролиця, індик – індичка*. Такі словотвірні моделі є продуктивними, що засвідчує мовна тенденція останніх років, наприклад: *Пропонований тут [у збірнику] читачеві глибоко жіночий «секстет» Оксани Забужко – новеліста і повістяра (перепрошуємо – новелістки і повістярки)* (Скуратівський, с.13). Особливістю української мови є те, що вона має широкі можливості для утворення корелятивних пар назв осіб жіночої статі. А.П.Загнітко наводить статистичні дані в порівнянні з російською мовою, де нараховується 1780 співвідносних пар зазначених словоформ, а в українській їх понад 3245 (у той час як іменників чоловічого роду, що зазвичай можуть зазнавати транспозиційних змін грамам роду, – 3493) [5, с.36; 16, с.11]. Відповідно, транспозиція розгляданого типу, власне, використання «позаклесемних засобів передачі фемінальної семантики» [4, с.100], в українській мові певною мірою обмежене (принаймні, у порівнянні з іншими слов'янськими мовами [там само]), що відбиває етнопсихологічні особливості носіїв мови, зокрема, їх сприйняття жінки й чоловіка як агентів дії. Саме тому в українській мові транспозити-маскулізми в багатьох випадках сприймаються як марковані одиниці.

У розмовно-побутовому вживанні іменники на позначення осіб жіночої статі репрезентовані різними словотвірними моделями, які можуть відрізнятися стилістичною маркованістю (*учителька – учительша, міліціонерка – міліціонерша, бригадирка – бригадириша, тренерка – тренериша, бухгалтер – бухгалтерша*). У засобах масової інформації останнім часом поширюються такі форми: *авторка, Прем'єрка, депутатка, науковка, професорка, мисткиня, викладавчиня, членкиня, прапориця, психологиня; За маскою автора-іроніка знов-таки проглядає мисткиня-громадянка...* (Філоненко, с.65); *...ідея такої [куленепробивної] білизи спала на думку одній поліціантці, яка помітила, що звичайні бюстгальтери непридатні для носіння в комплекті з бронезжилетом* (Боровський, с.16); *Міністр фінансів Віктор Пинзеник на засіданні уряду сприймає економічні викладки шефіні* [Прем'єр-міністра Юлії Тимошенко] (Чепіжко, с.4). У зв'язку з цим в українській мові виокремлюється значна група співвідносних пар чоловічого й жіночого родів назв осіб *nomina professionalia*, тяжіння до аналітичності при вираженні категорії роду послаблюється. Хоча загальна тенденція і свідчить, що категорія роду в українській мові «більш послідовно виявляється синтаксично і менш послідовно – на морфологічному рівні» [17, с.20], тобто транспозиційні процеси в межах категорії роду є активними. Зокрема це стосується сучасних неологізмів та новітніх запозичень назв осіб, які здебільшого мають форму чоловічого роду: *спікер, маклер, дистриб'ютор, маркетолог, піар-менеджер, політолог, іміджмейкер, піар-технолог*, що пояснюється насамперед фонетико-словотвірною специфікою зазначених слів, адже маємо словоформи *візажистка, дизайнерка, програмістка*.

Грама чоловічого роду реалізується через діалектичну єдність планів змісту та форми: вона виникає, функціонує й зазнає змін «під комплексним впливом екстрасистемних та інтрасистемних чинників» [там само, с.24]. У зв'язку з цим значна кількість іменників-назв осіб не здатна утворювати словотвірні кореляційні форми і тому функціонує у прямому граматичному значенні та в переносному – транспозиційному. Ідеться насамперед про такі групи слів:

а) одиниці, у яких «фонетико-словотвірна структура твірної основи іменника чоловічого роду» [4, с.99] не дозволяє утворювати форми жіночого роду (це стосується, зокрема, складноскорочених слів): *водій, політик, гід, сатирик, критик, завуч, завгосп, профорг, головбух, фізорг, офтальмолог, тілоохоронець, пішохід* (лексми типу *завучка, фізрука, критикеса* поширені лише в розмовній практиці);

б) назви посад, що складаються з двох і більше слів або слівних компонентів: *інженер-конструктор, член-кореспондент, оператор машинного доїння, головний лікар, відповідальний секретар, старший вихователь, художній редактор, учений агроном, кандидат наук, вихователь дитячого садка, касир банку* (пор. *головна бухгалтерка, старша вихователька, відповідальна секретарка, учена секретарка* –

вислови втратили відтінок офіційності, набули двозначності, а прикметникові компоненти можуть сприйматися як курйозні характеристики);

в) словоформи, у яких відповідні суфікси задіяні при творенні лексем із предметною семантикою (*пілот* – *пілотка*, *матрос* – *матроска*, *кашовар* – *кашоварка*, *водолаз* – *водолазка*, *штукатур* – *штукатурка*, *рахівник* – *рахівниця*, *інвалід* – розм. *інвалідка* (автомобіль, сконструйований для людей з обмеженими можливостями; перен. розм. стара чи пошарпана машина)) або слів, що позначають інший вид діяльності (*машиніст* – *машиністка*, *секретар* – *секретарка*, *швець* – *швачка*, *годувальник* – *годувальниця*, *технік* – розм. *технічка* (прибиральниця));

г) словоформи, суфікси яких призводять до багатозначності (*офіцерша* (жінка зі званням офіцера, дружина офіцера), *купець* – *купчиха*, *купцівна*; *офіцер* – *офіцерша*) або функціонально-стилістичних обмежень (*агрономиха*, *адвокатиха*, *кураториха*, *керівничка*);

г) номени професій або посад, які традиційно репрезентовані насамперед чоловіками: *гетьман*, *писар*, *бунчужний*, *адмірал*, *кошовий*, *мінер*, *кат*, *генерал*, *кавалерист*, *танкіст*, *міністр*, *солдат*, *священик*, *пресвітер*;

д) назви інтелектуальних професій, у яких норми праці однакові для чоловіків і жінок – таким чином зберігається й данина традиції з тих часів, коли зазначені посади займали виключно чоловіки: *інженер*, *слідчий*, *детектив*, *прокурор*, *геолог*, *ректор*, *доцент*, *академік*, *зоотехнік*, *провізор*, *конструктор*, *архітектор*;

е) іменники з формальними ознаками жіночого роду: *листоноша*, *рибалка*, *топ-модель*, *фотомодель*, *колега* та под.

В іменниках типу *професор*, *художник*, *педіатр*, *двірник*, *продавець*, *модель*, *листоноша*, *староста*, *суддя* «ведучою виявляється форма слова і внутрішньопарадигматичний план» [18, с. 65]. Уживання подібних словоформ щодо осіб і жіночої, і чоловічої статі дозволили окремим дослідникам говорити про іменники «спільного роду» [17, 19], інші мовознавці називають такі форми омонімічними [5, 20]. Стосовно транспозиційних змін, друге визначення є більш точним, оскільки йдеться про появу в словоформах вторинних функцій, значень при вживанні маскулізмів щодо осіб жіночої статі і (значно рідше) навпаки. Це зумовлено насамперед позамовними чинниками, як-от: емансипація, зняття обмежень на отримання керівних посад, стирання меж між суто чоловічими та суто жіночими спеціальностями (наприклад, *фотомодель*, *посол*, *прапорщик*, *офіцер*, *водій*, *тілоохоронець*, *фотограф*) тощо. Таким чином, у процесі розвитку суспільства та мови в окремих випадках «родові опозиції стали підмінятися функціональними опозиціями» [17, с.20].

Найбільш поширеним типом транспозиції маскулізмів є вживання грами чоловічого роду по відношенню до конкретної особи жіночої статі, при цьому статі ідентифікується за допомогою власних назв, дієслів минулого часу або умовного способу, займенників, прикметників тощо: *...тьотю Катю, що працювала на поверхні відкатниці, трохи причавила вагонетку, отже, виходить, Бушуїха – інвалід праці* (Антоненко-Давидович І, с.556); *Досі він [лікар] бачив узбецько-продавиць у крамницях, бачив учительок, артисток, навіть лікарку в апараті обласного відділу охорони здоров'я, але – жінка на посаді голови сільради в глухому кишлаку, узбецько-адміністратор, який, видати, не пасе задніх – це і для нього була дивина* (Антоненко-Давидович ІІ, с.512); *Йому [лікареві] ще не вірилось, що з цього запалу несподіваної ентузіастки вийде щось, але він відчував, що знайшов знеачька вірного помічника й прибічника* (Антоненко-Давидович ІІ, с.513 – 514).

Окремі позамовні чинники, які мають відношення до психологічних, гендерних стосунків, етнолінгвістичної свідомості мовців, впливають на те, що вислів словоформ із маскулінним значенням щодо осіб жіночої статі набуває офіційно-ділового характеру або відзначається особливою піднесеністю, урочистістю. Адже цілком очевидний диктат соціальних, а отже й мовленнєвих, стереотипів, за якими виникають асоціативні зв'язки «...чоловічого початку з усім раціональним, підпорядкованим нормам і правилам, а жіночого – з ірраціональним, емоційним, душевним» [1, с. 49]. Наприклад: *Щоразу при зустрічах Марія-Марсель підкреслювала, що вона «партійний працівник», а я відсмівлювався від її величання і вперто твердив своє: жінці треба бути або жінкою, або партійним працівником* (Загребельний 1994, с.6); *І це зовсім не значило, що вони [Гораций, Гете] мали холодніше серце чи були позбавлені темпераменту, як було б разючою помилкою вбачати ці прикмети у – класика і олімпійця – Лесі Українки* (Маланюк, с.265); *Ліна Костенко – прямий духовний нащадок Шевченка, Лесі Українки, Франка* (Клочек, с.20). Пор. на побутовому рівні, коли йдеться про третю особу, що не бере участі в розмові, хоча й широкоживані форми типу *перукарка*, *продавиця*, *провідниця*, *таксистка*, у конструкціях, які містять дещо архаїчну форму звертання, як-от *товариш*, назва посади офіційної особи вживається в чоловічому роді: *«Товариш провідник...»*; *«Товариш перукар»*. При звертанні *пані* припустимі форми жіночого роду *«Пані вчителько...»*, *«Пані директорко...»*.

грубуватості, псевдосентиментальності особи, про яку йдеться. Наведений приклад свідчить, що граматична транспозиція в межах категорії роду може супроводжуватися семантико-метафоричними зміщеннями, переважно пов'язаними з уявленнями мовця про стереотипи поведінки представників різної статі.

Ще одна особливість родової системи української мови виявляється в «маскулінізації» плуральних форм» [4, с.104]. Таким чином, іменники, позначаючи осіб, й у формі множини первинно орієнтовані на графему чоловічого роду, як-от: *Студент-металург уже, а й зараз ще має звичку бовтатись у сазі, полохати в осоці карасів, і щоразу асистентами при ньому всі оті баглайчата, ткачення, шпаченята, вся ота замурзана зачіплянська гвардія, що віддана студентові безоглядно...* (Гончар 1989, с.14); *Поляки, Фіни, Євреї, ті мали безсумнівне право на оборону, бо це були, дійсно, окремі, виразно зазначені нації, яким чинилося утиск і насильство. А во ім'я чого мав руський демократ боронити малоросів?* (Винниченко 1990, с.60 – 61). Ця тенденція нерідко простежується й у тих випадках, коли в мові наявні не тільки словотвірні, але й лексичні кореляти для позначення осіб за статтю, як-от: *батьки* (пор., наприклад, і кальку з російської мови *отцы города – батьки міста*), *свати, свекри, діди* (у розумінні *предки*). Або: *Як же ж – я вже панія, а ви репані та невчені переяславські мужики* (Антоненко-Давидович II, с.522).

Утім, кількість лексичних груп для номінування осіб через форми чоловічого роду в узагальненому значенні дещо обмежена. Найпоширенішими є іменники-назви осіб за національністю, місцем проживання, професією, родом діяльності, тимчасовою зайнятістю. У групах інших кореляцій форми чоловічого й жіночого родів «є однаково маркованими» [5, с.337]: назви осіб за титулами (*князь – княгиня, княжна, барон – баронеса, граф – графиня*), зовнішніми ознаками (*шатен – шатенка, блондин – блондинка*, наприклад: [Кетлін]. *Я блондинка, а блондинки не хочуть вмирати* (Загребельний 1987, с.229)). Обмеженим є вживання графем чоловічого роду при найменуванні представниць різних видів спорту. Це пов'язано насамперед із тим, що спортивні змагання відбуваються за статевою диференціацією, оскільки існують різні нормативи для чоловіків і жінок: *Цьогорічний улов наших біатлоністів (точніше, біатлоністок) – найкращий за останні дев'ять років...* (Голінько, с.13); *...Україна небезпідставно очікувала на поповнення скарбнички медалей від шаблісток і шпачистів* (Фоменко, с.8); *Призерками ж змагання стали чемпіонки Європи іспанки, а також китаянки та японки* (Пригунова, с.14). Важливим екстралінгвальним чинником, який унеможливорює транспозиційні заміщення розгляданого типу, є випадки, коли «участь чоловіків у межах однієї професії не можна замінити участю жінок (театральнo-сценічне мистецтво)» [22, с.13], пор., наприклад: *Вчитель математики М.П. Пилипишина підготувала відкритий урок, Вітчизняні лікарі апробовують нові вакцини та Українські танцівниці дивували своєю майстерністю закордонних гостей; Відома співачка N займається благодійною діяльністю.*

Графема чоловічого роду нейтралізується, якщо лексема-носій маскулінного значення виконує роль прикладки при слові з яскраво вираженою фемінальністю: *Я сьогодні така стомлена... – промовила вона [Ніна Олександрівна] тоненьким голоском, як дівчинка-підліток...* (Антоненко-Давидович II, с.527); *Що стосується кандидатів наук, то і чоловіків, і жінок майже однакова кількість, жінок-докторів наук уже менше, а академіки-жінки складають лише десь 1,5%* (Сельська, с.18); *...образ героїні звужено до стереотипу «діва-воїн»* (Філоненко, с.69); *Першою жінкою-генералом армії США стала 1970 року Анна Мей Хейз. І хоча вона командувала лише армійськими медсестрами, але її приклад заохотив інших жінок йти в армію, дав початок, так би мовити, моді бути «пані генеральшею»* (Шиманський, с.5). У наведених прикладах виділені словоформи внаслідок граматичної транспозиції лексикалізувалися і виконують суто номінативну функцію, позначаючи лише рід діяльності. На статі у таких конструкціях указує означуване слово, яке, у свою чергу, є виразником граматичного значення роду і «свідчить про граматикалізацію лексичних одиниць» [20, с.60]. Використання маскулінізмів може відігравати також певну ідейно-змістову роль: *Жінка-читач і жінка-автор у постсоцреалістичній літературі* (Агеева, с.277); *Жінка-автор у колоніальній культурі, або знадоба до української гендерної міфології* (Забужко 2006, с.152). Словоформи *авторка, читачка* з точки зору семантико-стилістичної маркованості є рівноправними відповідниками чоловічого роду. Проте графема чоловічого роду більшою мірою виражає значення узагальненості, ніж графема жіночого роду, підкреслює небуденність предмета мовлення – процесів творчості та рецепції.

У художньому мовленні, яке відзначається особливою образністю та експресивністю, можуть відбуватися транспозиційні заміщення графем роду не через стильові обмеження чи брак відповідних кореляційних форм. Зазначені граматичні зміни здебільшого викликані ідейно-змістовими потребами і виступають допоміжними характерологічними засобами, наприклад: [Надійка]. *Розумієте, Сашио, вибачте, тов. філолог Сашио... Не дивіться, що я нібито дівчина. Я хуліган. Не хуліганка, а хуліган. Чоловічого роду* (Герасимчук, с. 27).

У транспозиційних модифікаціях графем роду можуть брати участь антропоніми. Зокрема чоловіче ім'я вживається як прізвище жінки, якій мало властива жіночність у зовнішності, поведінці, манері

спілкуватися: [Твердохліб] сидів і думав не про себе, а про Савочку, про його незбагненність і навіть містичність. **Цей чоловік** упродовж десятиліть сплітав довкола себе густу сіть загадковості, міфа, неприступності... І все ж **Савочка належав** до явищ незбагнених. Почати з того, що начальником їхнього відділу була... жінка Федосія Савівна, яку не знати коли і з якої причини дошкульно-невдячними підлеглими переведено в чоловічу статі і відповідно перейменовано на **Савочку**. Тому говорилося їй думалося про їхню вічну начальницю тільки в чоловічому роді. ...Присадкувата, безкитальна постать, якісь зім'яті, невиразного кольору блузи, широкі, ніби пожовані штани, картуз-торба..., вічна сигарета в кутику вузькогозубого рота... **Савочка надавав** перевагу безособово-множинному способу мовлення, мовби не бажаючи підкреслювати свій жіночий рід, і, може, це теж стало одною з причин переведення Федосії Савівни в чоловічу постать (Загребельний 1988, с.43).

Оскільки для власних назв одним із найбільш важливих є «енциклопедичне значення, за яким розуміється сума конкретних значень про денотат імені» [23, с.333], змістові вимоги контексту можуть диктувати потребу називання чоловічим іменем особу жіночої статі, якщо онім виступає певним символом, узагальнювальним номеном, носієм певних психологічних характеристик. Очевидно, що в такому разі граматична транспозиція є вторинною по відношенню до семантичної. Наприклад: ...архетип Ізиди в пошуках Осіріса / Венери в пошуках Адоніса / Психеї в пошуках Амура, тільки що модифікований на додачу ще й орфічним мотивом, оскільки тут героїня [Леся Українка] – не просто жінка, а **жінка-співець**, «**Орфей жіночого роду**», що спускається в Аїд за своїм коханням (Забужко 2007, с.86); Міфологічна пригода **жінки-Орфея** і любовний дискурс: конфлікт інтерпретацій (Забужко 2007, с.84); Але для нашої **Психеї-Орфея** це ще й досвід одночасно веденої запеклої, лютої й безупинної війни з «землею і небом»... (Забужко 2007, с.88); Я твоїй, коли заспокоюєш на досягнутому і перестану прагнути здобути більше, – ось що каже дияволу Фауст-мужчина. Я твоя, коли втомлюся любити недосяжне і страждати від цієї любові – каже **Фауст-жінка** (Забужко 2007, с.274).

Транспозиція іменників жіночого роду в площину маскулізмів – явище в українській мові рідкісне й виконує певне прагматично-ситуативне завдання. Особливістю таких граматичних модифікацій є те, що вони зазвичай тісно пов'язані з транспозиційними змінами на лексико-семантичному рівні, модифіковані одиниці виступають стилістичними маркерами з чітко вираженим емоційно-оцінним компонентом. У більшості випадків транспозитами виступають жіночі антропоніми.

Оскільки твердження, що категорія роду «впливає на семантичну долю слова» [24, с.101], є справедливим для загальних назв, для антропонімів належність до того чи іншого роду є визначальною не тільки в змістовому плані, але подекуди й у стилістичному, якщо йдеться про граматичну транспозицію. Інформативність грами роду в таких випадках є різноплановою, що виявляється насамперед у площині психологічних характеристик, реалізації гендерних уявлень про обидві статі, відтворення етнолінгвістичних тенденцій у мові. Транспозиційні родові модифікації сприяють появі в антропонімах сигніфікативних значень, які ґрунтуються насамперед на стереотипних уявленнях про якості «суто жіночі» (м'якість, поступливість, прагнення до залежності, безініціативність тощо) та «суто чоловічі» (самостійність, енергійність, активне, грубе начало, змагальність тощо). Називання осіб чоловічої статі жіночими іменами досить поширене в художньому мовленні і може виступати основним засобом характеротворення: Не став Киричок бідовіший і тоді, коли одружилася його на собі зайшла з Донеччини всесміювата і всезнайкувата дівчина Нюра, а ще ніби дужче скулився душею і переймав од супрляжниць кожне її кив і кожне морг, аж до отого деренчливого «р», за яким у Нюри-жінки вчувалася відчайдушна рішучість подолати будь-яку життєвську скруту, а в **Нюри-чоловіка** – лише самовідданість своїй господині. Отож якщо комусь із селян спаде на думку поговорити про Нюрине сімейство, то кажуть так: «Бачив учора Нюру», «Позичила в Нюрихи» або: «Оно, диви, йдуть Нюри!» (Тютюнник І, с. 216-217); ...**Хівря**, рум'яний і щокастий, наче літня молодиця..., безусий, з блаженною чуприною, з величезними синіми очима, що дивилися на все з докором, чудернацький сотник, котрого знали всі як бабича (бо ж він завше дома залюбки місив тісто, доїв корови, прях та шив, а то й ходив за бабу -повитуху, бо і в тім ділі тямив, за що його прозвали **Хіврею**) тож і справді він був більше схожий на яку-небудь підтоптану святенницю, ніж на бравого вояка лейстрового сотника (Ільченко, с. 131).

Зміщенням грами роду у власних назвах можуть сприяти й формальні чинники, як-от флексія **-а** в чоловічих антропонімах. У таких випадках відбувається повна граматична транспозиція, що фіксується й на рівні узгодження транспозита як іменника жіночого роду з іншими членами речення: Якби хтось йому послав картку, то **Квіточка** [Климент Квітка], певне, дуже **радувалася б** (Леся Українка, с. 309 – 310); ...Марійка... почала вболівати над військовими ділами і де можна допитувалась, чи наступає, чи відступає **чортова Петлюра** і чи скоро жаба дасть цицьки отому гемонському Врангелю (Стельмах, с.271); [Марійка]. Кажуть, **Петлюра** у Проскурові безовісно **виглушила** всю рибу. – З того часу як **Петлюра** став загрожувати її наділу, вона ладна була приписати все, що чула й не чула, і називала його тільки в жіночому роді, бо чомусь у неї поруч стояли такі поняття, як **Петлюра** і холера (Стельмах, с.274); [Дід]. Але ж земельку він здає **бісовій Перепічці** (Капельгородський, с.193) (йдеться про орендаря Корнія Перепічку).

Антропонімічна родова транспозиція може супроводжуватися вживанням загальних назв на позначення осіб жіночої статі. Останні, виступаючи емоційно-оцінним макрокомпонентом тексту, підсилюють враження повного «ожіночнення» персонажа, створюють ефект комізму ситуації, передають іронію або сарказм мовця: «*Брешиш, тітко!*» – не стримавишись, гаркнув їй колишній полковник, аж наче сіллю в очі *Хієрі* сипонув (Ільченко, с.132); [Данило]. *От і виходить, як говорять прості стрільці: не комар на мусі оженився, а Пілсудський на Петлюрі оженився. І наречена Пілсудського віддає йому в придане Україну* (Стельмах, с.90).

Для підсилення зневаги, акцентування на певних негативних рисах особи чоловічої статі в розмовному мовленні нерідко використовується жіночий рід. Наприклад, іменники типу *балаболка, істеричка, панянка, дурепа, повія, проститутка* (напр., політична).

Таке переважання форм чоловічого роду для узагальнювального позначення осіб за родом діяльності, тенденція до вираження негативних оцінок через форми жіночого роду дозволили окремим представницям феміністичного руху визнати як вияв жіночої дискримінації [25].

Як зазначалося, грамема чоловічого роду в назвах осіб жіночої статі виступає переважно позитивним оцінним маркером, а грамема жіночого роду в маскулінній функції – негативним [див. також 12, с.498]. Проте визначальною в багатьох випадках є сигніфікативна семантика слова, пор.: *Ольга була мені за старшого брата і за доброго порадирика* (Молодь України, 1986. 21.01, с.4); [Іван – Марійці]: ... зараз провчу, що з дурним розумом не полізеши у розумні діла. Бач який *баришник* у мене *знайшовся*... (Стельмах, с.278); *Савочка – це доброта... Наш добрячок-нутрячок* (Загребельний 1988, с.17); *Того ж дня Ясногорська, попросивши дозволу в комбата, забрала Шовкуна до себе санітаром. «Будете сестрою...» Широкоплеча «сестра» із свіжими рябцями на бороді зашарілася до вух – так було ніяково* (Гончар 1995, с.216).

Таким чином, контамінаційні процеси в межах категорії роду охоплюють різні функціонально-стилістичні та семантичні яруси мовлення. Транспозиційні заміщення грамом чоловічого й жіночого родів відбуваються в семантичному полі «особа», відповідно, такі граматичні модифікації зазнають здебільшого змістових, контекстуальних обмежень; крім того, у художньому стилі нерідко супроводжуються метафоричними перенесеннями. Контамінація грамом жіночого й чоловічого роду може бути і стилістично нейтральною, позбавленою додаткових конотативних значень, що відповідає нормам офіційно-ділового, науково-публіцистичного стилів.

Оскільки граматична категорія роду, як класифікаційна, «набагато тісніше пов'язана з лексичною семантикою» [26, с.с.50 – 51], ніж словозмінні категорії, граматичні семи «зумовлені лексичними семами» [там само, с.51] – грамеми роду реалізуються в різних тематичних групах слів. Тому і транспозиційні процеси, що охоплюють розглядану категорію, відбуваються не тільки на лексико-граматичному рівні, а й стосуються ситуації мовлення, у художньому тексті переважно узгоджуються з певним подієвим тлом. Таким чином, «стилістична тональність тексту небайдужа до його формально-змістової структуризації, до формування його граматичних категорій» [27, с. 5].

Гендерні стереотипи, зафіксовані у формах граматичного роду іменників, є виразниками певних «історичних національно-культурних форм суспільної свідомості» [8, с.11], адже мова не тільки «віддзеркалює наявну в мові гендерну диференціацію, але й безпосередньо моделює гендерні відмінності» [28, с.119]. На сучасному етапі спостерігається руйнування багатьох гендерних стереотипів, що, безумовно, знайде відображення й на мовному рівні, зокрема через поширення корелятивних форм жіночого роду на позначення особи *popina professionalia*, обмеження або й припинення вживання фемінативів із псевдопсихологічними алюзіями принизливого характеру, формування чоловічого образу як брутального, безпочуттєвого, тваринного.

ЛІТЕРАТУРА

1. Сизова О. Гендерно марковані опозиції в поетичному дискурсі Ліни Костенко як об'єкт перекладознавчого аналізу / О.Сизова // Мандрівець. – 2005. – №1. – С. 45 – 49.
2. Ельмслев Л. О категории личности – неличности и одушевленности –неодушевленности / Л.Ельмслев // Принципы типологического анализа языков различного строя. – М.: Наука, 1972. – С. 114 – 152.
3. Есперсен О. Философия грамматики / О.Есперсен. – М.: Изд-во иностр. лит., 1958. – 404с.
4. Озерова Н.Г. Формально-семантическая взаимосвязь субстантивных категорий в аспекте функциональной грамматики / Н.Г. Озерова, А.К. Смольська // Мовознавство. – 1998. – № 2 – 3. – С. 97 – 106.
5. Загнитко А.П. Функциональная «ориентированность» грамматических форм рода имен существительных / А.П. Загнитко // Филологические науки. – 1989. – №1. – 1989. – С.36 – 42.

6. Загнітко А.П. Функції граматичних форм роду іменників / А.П. Загнітко // *Укр. мова й літ. в школі* – 1990. – №6. – С. 50 –54.
7. Янко-Триницкая Н.А. Наименования лиц женского пола существительными женского и мужского рода / Н. А. Янко-Триницкая // *Янко-Триницкая Н. А. Развитие словообразования современного русского языка.* – М: Наука, 1966. – С. 153 – 167.
8. Азарова Е.А. Функционирование моральных гендерных стереотипов в современном коммуникационном пространстве / Е.А. Азарова // *Этическое и эстетическое: 40 лет спустя. Материалы научной конференции. 26-27 сентября 2000 г. Тезисы докладов и выступлений.* – СПб.: Санкт-Петербургское философское общество, 2000. – С.9 – 12.
9. Меджидова С.М. Гендерные стереотипы [Электронный ресурс] / С.М. Меджидова. – Режим доступа: <http://psychology.az/Gender.php/>
10. Кант И. Сочинения: В 6-ти т. / И. Кант. – М.: Наука, 1963 – 1966. Т.4. Ч.1. – 1965. – 465с.
11. Брандт Г.А. Природа женщины как проблема (Концепция феминизма) / Г.А. Брандт // *Общественные науки и современность.* – 1998. – №2. – С.167 – 180.
12. Потебня А.А. Из записок по русской грамматике: В 4 т. / А.А. Потебня.– М.: Просвещение, 1958 – 1985. Т. III. – 1968. – 551с.
13. Загнітко А.П. Взаємодія іменних та дієслівних категорій / А.П. Загнітко // *Мовознавство.* – 1992. – №5. – С.19 – 29.
14. Зализняк А.А. О понимании термина «падеж» в лингвистических описаниях / А.А. Зализняк // *Проблемы грамматического моделирования: сб. статей / отв. ред. А.А. Зализняк].* – М.: Наука, 1973. – С. 57 – 65.
15. Вихованець І.Р. Теоретична морфологія української мови: Академ. граматика укр.мови / І.Вихованець, К. Городенська – К.: Пульсари, 2004. – 400с.
16. Загнітко А.П. Основи еволюції граматичних категорій / А.П. Загнітко // *Мовознавство.* – 1991. – №5. – С.7 – 14.
17. Аксенов А.Т. К проблеме экстралингвистической мотивации грамматической категории рода / А.Т. Аксенов // *Вопросы языкознания.* – 1984. – № 1. – С. 14 – 25.
18. Загнітко А.П. Категорія роду в системі граматичних категорій іменника / А.П. Загнітко // *Мовознавство.* – 1987. – №2. – С.62 – 67.
19. Русский язык и советское общество. Социолого-лингвистическое исследование / под. ред. М.В.Панова. – М.: Наука, 1968. – 367с.
20. Безпояско О.К. Іменник / Олена Костянтинівна Безпояско // Безпояско О.К., Городенська К.Г., Русанівський В.М. Граматика української мови. Морфологія: підручник. – К.: Либідь, 1993. – С. 16 – 93.
21. Потебня А.А. Из записок по русской грамматике: В 4 т. / А.А. Потебня.– М.: Просвещение, 1958 – 1985. Т. IV. Вып. 2. – 1977. –406 с.
22. Дементьев А.А. О женских соответствиях к мужским в наименованиях действующих лиц / А.А. Дементьев // *Рус. яз. в школе.* – 1954. – №6. – С.11 – 16.
23. Болотов В.И. К вопросу о значении имён собственных / В.И.Болотов // *Восточнославянская ономастика.* – М.: Наука, 1972. – С. 333. – 345.
24. Стехин Ю.К. О связи грамматического рода и значения существительного / Ю.К. Стехин, В.Ю. Тютюнник // *Семантика и стилистика грамматических категорий русского языка.* – Днепропетровск, 1989. – С. 98 – 102.
25. Кирилина А. Лингвистические гендерные исследования в лингвистике, литературоведении и теории коммуникации: Альманах. Пилотный [Электронный ресурс] / А. Кирилина, М. Томская. – Режим доступа: <http://www.strana-oz.ru/?article=1038&numid=23> -
26. Шендельс Е.Н. Грамматическая метафора / Е.Н. Шендельс // *Филол. науки.* – 1972. – №3. – С. 48 – 57.
27. Алексеев А.Я. Грамматические категории и стилистический фактор языка / А.Я. Алексеев // *Семантика и стилистика грамматических категорий русского языка.* – Днепропетровск, 1989. – С. 4 – 7.

28. Касумова А.Ю. Лингвокультуроведческие аспекты гендерных репрезентаций / А.Ю. Касумова // Русский язык: исторические судьбы и современность: II Международный конгресс исследователей русского языка. – М.: МГУ, 2004. – С.118 – 119.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Агеева В. Жіночий простір. Феміністичний дискурс українського модернізму / Віра Агеева. – К: Факт, 2003. – 320 с.
2. Антоненко-Давидович Б.Д. Твори: в 2 т. / Б. Д. Антоненко-Давидович – К.: Наук. думка, 1999. – (Б-ка укр. літ. Новітня укр. л-ра).
3. Боровський: Боровський О. Броньбюсти німецьких поліціянтів / Олег Боровський // Україна молода. – 2008. – 9 серпня. – С.16.
4. Винниченко В. Відродження нації: У 3-х ч. / Володимир Винниченко – К.: Вид-во політичної літератури України, 1990. Ч. 1. – 1990. – 348с.
5. Герасимчук Д.К. Літак зі Львова: Повість та оповідання / Дмитро Герасимчук. – К.: Рад. письменник, 1984. – 311с.
6. Голінько І. «Браво» і «ах»! / Ірина Голінько // Україна молода. – 2008. 19.02. – С.13.
7. Гончар О. Т. Собор: Роман / Олесь Гончар. – К.: Дніпро, 1989. – 270 с.
8. Гончар О.Т. Прапорноносці: Трилогія / Олесь Гончар. – К.: Веселка, 1995. – 463с.
9. Гончар О.Т. Щоденники: У 3 т. – К.: Веселка, 2002 – 2004.
10. Гуцало Є. П. Вибрані твори: У 2 т. / Євген Гуцало. – К.: Рад. письменник, 1987. Т. 2: Оповідання; Княжа гора: Повість – 1987. – 525 [2] с.
11. Забужко О. Notre Dame d'Ukraine: Українка в конфлікті міфологій / Оксана Забужко. – К.: Факт, 2007. – 640 с. – (Сер. «Висока поліція»).
12. Забужко О. Жінка-автор у колоніальній культурі, або знадоба до української гендерної міфології / Оксана Забужко // Забужко О. Хроніки від Фортінбраса. Вибрана есеїстика. – К.: Факт, 2006. – С. 152 – 191. – (Сер. «Висока поліція»).
13. Загребельний П.А. Коров'ячий детектив / П.А. Загребельний. Неймовірні оповідання: Оповідання, повість. – К.: Рад. письменник, 1987. – С. 127 – 139.
14. Загребельний П. Південний комфорт: Роман / Павло Загребельний. – К.: Дніпро, 1988. – №1. – 290с. – (Романи й повісті).
15. Загребельний П.А. Тисячолітній Миколай: Роман / Павло Загребельний. – К.: Довіра, 1994. – 636с.
16. Ільченко О.Є. Козацькому роду нема переводу, або ж Козак Мамай і Чужа Молодиця: Укр. химер. роман з нар. уст / Олександр Ільченко. – К.: Дніпро, 1964. – 624с.
17. Капельгородський П. Твори: В 2 т. / Пилип Капельгородський. – К.: Дніпро, 1982. Т. 2. – 1982. – 486с.
18. Клочек Г. Нескорена. Штрихи до життєвої і творчої біографії Ліни Костенко / Григорій Клочек // Ліна Костенко: Навчальний посібник-хрестоматія: [ідея, упорядкування, інтерпретація творів Григорія Клочка]. – Кіровоград: Степова Еллада, 1999. – С. 65 –195.
19. Куш П. Олена літає «не за Бубкою» / Павло Куш // Україна молода. – 2008. – 19 лютого. – С.14.
20. Маланюк Є. Невичерпальність: Поезії, статті / Євген Маланюк – К.: Веселка, 2001. – 318 с. – (Шкільна б-ка).
21. Пригунова О. До Пекіна ми ще приїдемо! / Олена Пригунова // Україна молода. – 2008. – 15 травня. – С.14.
22. Романець Д. VIP-жінка української науки (інтерв'ю із Ганною Єльською) / Дана Романець // Україна молода. – 2008. – 4 липня. – С.18.
23. Скуратівський В. Нельотна погода. Замість передмови та замість монографії / Вадим Скуратівський // Забужко Оксана. Сестро, сестро: Повісті та оповідання. – К.: Факт, 2005. – С. 5 – 19.
24. Старицька-Черняхівська Л. Вибрані твори / Людмила Старицька-Черняхівська. – К.: Наук. думка, 2000. – 842с.

25. Стельмах М. Кров людська – не водиця: Роман / Михайло Стельмах. – К.: Дніпро, 1988. – 302с.
26. Стус В. Час творчості / Dichtenszeit / Василь Стус. – К.: Дніпро, 2005. – 704с. – (Б-ка шевченківського комітету).
27. Сухомлинський В.О. Розмова з молодим директором / В.О. Сухомлинський. – К.: Радянська школа, 1988. – 284 с.
28. Степаняк Г. Тато й мама: два в одному. Вагітний чоловік успішно народив доньку / Гаврило Степаняк // Україна молода. – 2008. – 5 липня. – С. 5.
29. Тракало Я. Конструктив без самоповаги / Ярослав Тракало // Україна молода. – 2008 – 9 серпня. – С.3.
30. Українка Леся. Твори: В 4 т. / Леся Українка. – К.: Дніпро, 1981 – 1982. Т.VI.: Оповідання; Статті; Листи. – 1982. – 438с.
31. Філоненко С. «Юля кошу носить»: гендерні стереотипи в сучасній політичній сатирі / Світлана Філоненко // Слово і час. – 2007. – №11. – С.62 – 73.
32. Франко І.Я. Збір. творів: У 50 т. / Іван Франко. – К.: Наукова думка, 1977 – 1985. Т.31: Літературно-критичні статті (1897 – 1899). – 1981. – 595 с.
33. Чепіжко В. Чому в секретаріаті Президента вирощують дорогих курей? / Віталій Чепіжко // Україна молода. – 2008. – 10 липня. – С.4.
34. Шиманський О. Американська амазонка. Уперше в історії США жінка отримала звання чотиризіркового генерала / Олександр Шиманський // Україна молода. – 2008. – 26 червня. – С.5.

УДК 811.112.2'373.612'42'373.46.

ПРОБЛЕМАТИКА ВИВЧЕННЯ ЛЕКСИКО-СЕМАНТИЧНОЇ ГРУПИ СЛІВ НА ПОЗНАЧЕННЯ КОЛЬОРУ В СУЧАСНІЙ НІМЕЦЬКІЙ МОВІ

Ніколаєва Н.М., викладач

Запорізький національний університет

У статті розглядаються дослідження, які присвячені вивченню лексико-семантичної групи слів на позначення кольору в сучасній німецькій мові.

Ключові слова: лексеми на позначення кольору, семантика, лексико-семантична група.

Николаева Н.Н. ПРОБЛЕМАТИКА ИЗУЧЕНИЯ ЛЕКСИКО-СЕМАНТИЧЕСКОЙ ГРУППЫ ЦВЕТООБОЗНАЧЕНИЙ В СОВРЕМЕННОМ НЕМЕЦКОМ ЯЗЫКЕ/ Запорожский национальный университет, Украина.

В статье рассматриваются исследования, посвященные изучению лексико-семантической группы цветообозначений в современном немецком языке.

Ключевые слова: лексемы цветообозначения, семантика, лексико-семантическая группа.

Nikolaeva N.N. PROBLEMS OF STUDY OF THE LEXICO-SEMANTIC GROUP OF WORDS DENOTING "COLOUR" IN THE MODERN GERMAN LANGUAGE / Zaporizhzhya National University, Ukraine.

The article is devoted to researches of the lexico-semantic group of words denoting "colour" in the modern German language.

Key words: lexemes denoting colour, semantics, lexico-semantic group.

Здатність розрізняти кольори складає суттєву частину можливостей зорового сприйняття людини. Колір пов'язаний із сприйняттям навколишнього світа. Людина інтенсивно й різноаспектно вивчає цей багатогранний і складний природний феномен. Майже всі галузі науки так чи інакше досліджують кольори. Наприклад, для фізика слово колір – це позначення довжини хвилі світла, або матеріальне вираження електромагнітних коливань певних довжин хвиль та частот. Хімік займається структурою кольорових сполук; інтерес біолога та фізіолога стосується нервового колірної подразнення в очі, передачі та обробки в мозку відповідних нейросигналів; психологи та мистецтвознавці досліджують психічну сферу відчуття кольорів, художники за допомогою кольорової палітри намагаються передати